

INFO LGOG KRING HORST,

achtste jaargang, nummer 19, 14 september 1998.

Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig

Genootschap Kring Horst.

INFO LGOG KRING HORST verschijnt tweemaal per jaar:

in februari/maart en september.

Uiterste inzenddata kopij: 1 februari en 15 augustus.

Redactie: Yvonne Hermans-Cuppen en Wim Moorman

Redactieadres:

St.-Odastraat 80, 5962 AW Horst, telefoon (077) 398 1717

INHOUD

Van de redactie	3
Lezingen 1998-1999	4
Excursie naar Ename en Oudenaarde	9
Cursus facetten Limburgse kunstgeschiedenis	12
Straatnaamgeving	14
Sint-Annakapel	14
Jacques Kelleners, Enquête 1998	16
Wim Moorman, Hem Hesens: van Jacob Merlostraat tot Wisconsin	18
Harry Litjens, Stichting Geschiedenis Melderslo	22
Ans Gielen-van Bommel, De Peel in de klas	25
Musea	
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer	26
Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk	27
Streekboerderijmuseum De Locht	28
Koperslagersmuseum P. van der Beele	29
Museum Bert Coppus	30
Limburgs Museum	31
G.F. Verheijen, Nieuwe publicaties	32
Bestuur LGOG Kring Horst	37

VAN DE REDACTIE

In 1999 vieren zowel LGOG Kring Horst als de Oudheidkamer als de Stichting Het Gelders Overkwartier hun 25-jarig bestaan. Ter gelegenheid van deze jubilea zullen in 1999 een aantal extra activiteiten plaatsvinden, waarnaar in de vorige nummers van *INFO LGOG* al is verwezen. Alvorens de jubileumfestiviteiten losbarsten, heeft het bestuur van LGOG Kring Horst voor de komende maanden een bijzonder interessant en gevarieerd programma samengesteld. In dit nummer wordt alvast vooruitgeblikt op de lezingen, de excursie en de wintercursus van het komende seizoen.

Zoals altijd bevat ook deze *INFO* nieuws van de lokale en regionale musea en een door G.F. Verheijen samengesteld overzicht van recente publicaties over onze regio. Harry Litjens stelt de Stichting Geschiedenis Melderslo aan u voor. In de serie gesprekken met mensen die zich uit liefhebberij bezighouden met de lokale en regionale geschiedenis ditmaal aandacht voor Herman ("Hem") Hesen. Hij ontdekte, nadat hij in de WAO kwam, de geneugten van het historisch en genealogisch onderzoek.

Oplettende krantenlezers zal het niet ontgaan zijn: samen met de Stichting Veldkruisen en -kapellen probeert LGOG Kring Horst verdere ruimtelijke en visuele aantasting van het Sint-Annakapelletje te voorkomen. Ook daarvoor in dit nummer aandacht, evenals voor het aanbod van het bestuur aan de gemeente om mee te denken over toekomstige straatnaamgeving in Horst.

Tenslotte, we herhalen het maar weer: bijdragen van lezers blijven welkom. Ook als u het moeilijk vindt om zelf te schrijven, is er in overleg met de redactie altijd wel een oplossing te vinden waardoor uw bevindingen, ontdekkingen of wetenswaardigheden onder de aandacht van een groter publiek kunnen komen.

Yvonne Hermans-Cuppen

Wim Moorman

LEZINGEN 1998-1999

Voor het komende jaar staan zoals gebruikelijk zes lezingen op het programma.

De lezingen worden gehouden in Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst. Telefoon zaal (077) 398 8343.

De aanvang is steeds om 20.00 uur.

Van belangstellende niet-leden wordt een bijdrage in de kosten van vijf gulden per lezing verwacht.

14 september: Noormannen in het Maasdal

Kloosterkronieken uit de Middeleeuwen maken melding van verwoestende tochten door Noormannen in geheel het Europese kustgebied. De wrede plunderingen, vooral van kerkelijke bezittingen, brachten de christelijke maatschappij in een schoktoestand. In 881 streek een Noormannenleger neer in Ascloa aan de Maas. Vanuit Ascloa ondernamen de plundersaars verschillende tochten stroomopwaarts langs de Maas en de Rijn tot aan de Moezel. Uiteindelijk vertrokken de Noormannen in 882 na een kortstondige belegering door de legers van Karel III (de Dikke).

In de dialezing van de heer dr. J.G.C. Venner zal eerst een overzicht worden gegeven van de algemene achtergronden van de Noormannentochten.

Vervolgens krijgen de heersende meningen over de vestingsplaats van de Noormannen de nodige aandacht. In de (inter)nationale en regionale literatuur is tot nu vooral gespeculeerd over de plaats Ascloa. Lag het Noormannenkamp in Elsloo of in Asselt? Veel minder aandacht ging tot op heden uit naar de achtergronden van de Noormannentochten in het gebied tussen Maas en Rijn. Evenmin was er sprake van een diepgaande analyse van de situatie in het Frankische Rijk ten tijde van Karel de Dikke en van de ware toedracht van de belegering en de aftocht van de Noormannen in 882. Alleen na een diepgaande bestudering van de bestuurlijke omstandigheden in het rijk der Franken en van de positie van Keizer Karel III is de fortuinlijke aftocht van de Noormannen enigszins te begrijpen.

Dr. J.G.C. Venner studeerde geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij promoveerde in 1989 op het proefschrift getiteld *De beeldenstorm te Hasselt 1567*. Thans is hij werkzaam als leraar geschiedenis aan de Scholengemeenschap Groenwald-Proosdijveld Stein.

19 oktober: Tussen Peel en Maas: Horst en omgeving in Romeinse tijd en Middeleeuwen

De heer Jacob Schotten zal in deze lezing vanuit een archeologische invalshoek ingaan op de geschiedenis van Horst in een ruime geografische betekenis, dat wil zeggen het gebied tussen Peel en Maas dat globaal wordt omgeven door Venray, Lottum, Grubbenvorst, Blerick en Sevenum. Wat betreft de te bespreken periode zal de nadruk liggen op de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Ter introductie op het genoemde tijdvak zal de heer Schotten eerst een beknopt overzicht geven van de voorafgaande periode, de prehistorie, en van de landschappelijke context. Het verhaal eindigt bij de opkomst van steden langs de Maas zoals Venlo.

Aan de hand van archeologisch onderzoek dat in genoemde regio is verricht zal de heer Schotten proberen een samenhangend beeld te schetsen van de belangrijkste ontwikkelingen in deze periode. Om de resultaten van het onderzoek in een wat ruimer verband te kunnen interpreteren, zal hij af en toe ook verwijzen naar onderzoeken en vondsten van buiten de regio, bijvoorbeeld in Nijmegen, Gennep, Venlo en Weert.

Aan bod komen onder meer het onderzoek van Romeinse nederzettingen bij Blerick en Venray en van middeleeuwse nederzettingenresten bij Venray, Grubbenvorst en Blerick.

De heer Jacob Schotten studeerde archeologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn specialisatie is archeologie van de Middeleeuwen. De afgelopen jaren heeft hij veel belangrijk onderzoek verricht in de middeleeuwse steden Gennep, Roermond en Venlo. Daarnaast heeft hij in meer landelijk gebieden opgravingen uitgevoerd: Venray, Grubbenvorst, Blerick en Sevenum. Hier werden door hem nederzettingen uit de oude steentijd (omstreeks 9000 voor Christus) tot en met de Middeleeuwen opgegraven.

30 november: Limburg en de Vrede van Munster

De heer dr. Jac H.J. Geurts zal tijdens deze lezing ingaan op de betekenis van de Vrede van Munster voor ons gebied. Onderstaande tekst is geen samenvatting van de lezing, maar biedt een algemeen kader. De heer Geurts vraagt belangstellenden deze tekst van tevoren door te lezen, zodat hij zijn lezing zoveel mogelijk kan toespitsen op Limburg.

Op 6 januari 1646 arriveerden acht ambassadeurs uit de Nederlandse Republiek in de stad Munster om daar met de Spanjaarden te onderhandelen over een vrede die een einde aan ongeveer tachtig jaar oorlog zou moeten maken. Waarom zoveel ambassadeurs? Dit hing nauw samen met de ingewikkelde staatsinrichting van de Republiek. De Zeven Provinciën (Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Groningen, Friesland en Overijssel)

vormden sedert 1579 een Unie waarin elk gewest zichzelf soeverein beschouwde. Op 'binnenlands' terrein bepaalden derhalve alleen de gewestelijke (provinciale) staten wat er zou gebeuren. Voor de internationale contacten werkten deze gewesten samen in de Staten-Generaal. Dit college benoemde voor allerlei aangelegenheden speciale commissies uit zijn midden, zo ook de ambassade naar Munster. Belangrijke commissies bestonden van oudsher uit acht leden: uit elk gewest één, en uit het grootste en rijkste (!) gewest Holland, twee. Deze heren moesten uiteraard het belang van het land, de totaliteit van alle gewesten, en niet het specifieke belang van hun eigen provincie dienen, maar dit gebeurde lang niet altijd. Persoonlijke en religieuze voorkeuren en (soms) financieel voordeel speelden een grote rol. Dit bleek uit alle problemen die sedert 1643, toen er voor het eerst van vredesonderhandelingen sprake was, opgelost moesten worden voordat de commissie überhaupt op weg kon gaan. Vanaf het begin bestond er een sterke partij in de Nederlanden - geleid door stadhouder Frederik Hendrik - die de oorlog om economische en religieuze redenen wilde voortzetten, maar tenslotte bleken de kosten zo hoog dat de vredespartij (met name de handelaren uit Holland) haar wil wist door te zetten. Een aantal vragen moest nu nog wel opgelost worden: welke politieke en economische voorwaarden moest men aan de Spanjaarden stellen, wat zouden de consequenties voor de eenheid binnen Nederland zijn, hoe moet de Republiek zich opstellen tegenover Frankrijk, dat geen vrede met Spanje wilde, en vooral: wie zou het allemaal betalen? Uiteindelijk zaten in 1646 de onderhandelaars van de Republiek en Spanje toch tegenover elkaar en omdat de Spanjaarden financieel zo uitgeput waren, kregen de Nederlanders binnen enkele maanden in bijna alles hun zin. De Spaanse koning erkende de soevereiniteit van de Zeven Provinciën, de op de Spanjaarden veroverde gebieden in Oost- en West-Indië bleven gesloten voor Spaanse kooplieden en er kwam geen vrije godsdienstuitoefening voor katholieke Nederlanders. Toch duurde het door de geschillen tussen de Nederlandse gewesten nog bijna twee jaar voordat de vrede definitief gesloten kon worden. Pas op 30 januari 1648 tekenden en zegelden de Spaanse en Nederlandse afgezanten - behalve die van Utrecht - het tractaat, dat op 30 april door de Staten-Generaal - nu weigerde Zeeland - geratificeerd werd. Op 15 mei werd de Vrede door Spanjaarden en Nederlanders (zonder de afgevaardigde van Zeeland en Utrecht) in Munster bezworen en getekend. De documenten werden in speciale kistjes verpakt en uitgewisseld. Daarna was het feest, eerst in Munster en op 5 juni bij de officiële proclamatie in de Republiek (behalve in Zeeland) met trompetten, kanonschoten, lofdichten, tableaux-vivants, verlichte straten, enz.

Dr. Jac H.J. Geurts is werkzaam bij de vakgroepen Geschiedenis van de Katholieke Universiteit Nijmegen en van de Hogeschool voor Arnhem en Nijmegen. Hij heeft onder meer gepubliceerd over de Limburgse geschiedenis in de Nieuwe Tijd (Maastricht en Venlo).

25 januari: Emigranten uit Oost-Brabant en Noord-Limburg 1848-1920

De heer Willem Rovers uit Breda startte twaalf jaar geleden met genealogisch onderzoek naar zijn familie. Hij kwam tot de ontdekking dat verschillende familieleden naar Amerika vertrokken waren. De eerste Oost-Brabanders (ongeveer vierhonderd personen) vestigden zich al in 1848 in Wisconsin in de plaatsen Little Chute en De Pere. Het waren allen katholieken die onder begeleiding van een priester naar deze streek vertrokken waren.

Rond 1855 emigreerden de eerste Noord-Limburgers. Zij mengden zich met de mensen die in 1848 vertrokken waren. In 1870 volgde een heremigratie naar andere delen van Amerika, onder meer naar Nebraska en Oregon. De heer Rovers heeft diverse reizen naar Amerika gemaakt. Hij kreeg veel informatie door het bezoeken van familieleden (waar hij zeer oude foto's en bidprentjes vond), door het bezoeken van kerkhoven waar nog graven te vinden zijn van de eerste emigranten en door archiefonderzoek. Hij heeft deze gegevens in zijn computer ingevoerd en bezit op dit moment zo'n negentienduizend persoonsgegevens! Correspondentie met informanten uit geheel Noord-Amerika brengt bijna dagelijks nieuwe informatie.

In de lezing komt onder meer aan de orde: de eerste emigranten in 1848 naar Wisconsin; de heremigratie rond 1870; de reden van vertrek (armoede, familiehereniging, ontlopen van straf, familieomstandigheden) en emigranten uit Noord-Limburg.

De lezing wordt met een zeventigtal dia's verduidelijkt. Daarnaast zullen ook foto's, trouwakten, scheepslijsten, bidprentjes en townmaps (kadas-terkaarten) te zien zijn.

De heer Rovers zou op deze avond graag informatie willen uitwisselen over Horster emigranten naar Amerika. Zelf heeft hij informatie over uit Horst naar Amerika geëmigreerde leden van de families Aerts, Bussemakers, Croymans, Coenen, Cuenen, Gerrits, Gielens, Hesens, Marcellis, Matij, Minten, Rutten, Schampers, Schoeber en Willems.

8 maart 1999:

12 april 1999: Volkscultuur in de late Middeleeuwen

Onze kennis van het verleden is grotendeels beperkt tot het leven en werken van machtige mannen en een enkele vrouw. Dit geldt vooral voor de Middeleeuwen. We kennen pausen, vorsten, edelen en gefortuneerde burgers. De gangbare geschiedenis is een geschiedenis van de elite. Hoe het 'volk' leefde, is daarentegen nauwelijks bekend. Zijn geschiedenis ligt verscholen in de schaduw van de rijken.

In deze lezing wil de heer dr. Gerard Nijsten nagaan hoe de 'gewone' man en vrouw in de late Middeleeuwen leefden, hoe ze dachten en welke middelen ze bezaten om het harde dagelijkse bestaan te verzachten. Welke betekenis hadden bijgeloof en tovenarij? Aangezien het volk lezen noch schrijven kon, heeft het hierover niets op schrift kunnen stellen. De cultuur van het volk was een mondelinge cultuur. Gelukkig zijn er geschriften bewaard gebleven van bijvoorbeeld geestelijken, stadsbestuurders en -klerken waarin zij over het volk en zijn manier van leven schrijven. Met behulp van preken, exempelen, kronieken, stadsrekeningen, toneelspelen en schilderijen wil de heer Nijsten onze anonieme voorouders voor even tot leven wekken.

De geschiedenis van het volk is per definitie een lokale geschiedenis. Mensen dachten niet in termen van een land of een natie. Hun horizon is het dorp, het buurtschap of de stad. Het Gelderse Overkwartier is, dankzij de stadsrekeningen van Venlo en Geldern, een prachtige *casus* voor volkscultuur. De bronnen tonen ons de jaarlijkse processies, de bedevaarten (lang voordat Kevelaar pelgrimsoord werd), de vastenavond- en meifeesten en de schutterswedstrijden. Het zal voor een deel een 'feest der herkenning' zijn, want veel festiviteiten bestaan nog steeds. Maar hun eeuwenlange traditie is slechts één kant van de medaille. De heer Nijsten zal ook laten zien dat de feesten sedert de Middeleeuwen fundamentele wijzigingen hebben ondergaan. In deze zin zijn de middeleeuwen ons vertrouwd en vreemd tegelijk.

Dr. Gerard Nijsten studeerde middeleeuwse geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij is thans docent aan de Hogeschool Holland. Hij is gespecialiseerd in de cultuurgeschiedenis van de late Middeleeuwen en publiceerde onder meer over hofcultuur, toneel en aspecten van volkscultuur.

EXCURSIE NAAR ENAME EN OUDENAARDE

Op zaterdag 26 september vindt de najaarsexcursie plaats. Het betreft een reis naar de stad Oudenaarde in Oost-Vlaanderen. Aanleiding voor deze excursie is de nieuwe museale en archeologische presentatie van de archeologische site en het museum te Ename (een buitendorp van Oudenaarde).

Het programma ziet er als volgt uit:

7.00 uur	Vertrek vanaf het busstation van de Munckhof Groep, Handelsstraat 15 in Horst.
9.30 uur	Kopje koffie of thee met Oudenaards gebak in Tea-room "Oase" te Nederename.
10.00 uur	Bezichtiging van de ruïne van de Sint-Salvatorsabdij van Ename. Archeoloog Dirk Callebaut, de initiator van de site, zal ons rondleiden. Spectaculair is een stalen kiosk waarin met computer-animaties een virtueel beeld van de oude abdij wordt geschapen.
11.00 uur	Bezoek aan het gloednieuwe Provinciaal Museum t'Ename in het Huis Beernaert naast de kerk. Conservatrice Marie-Claire Van der Donckt raadt ons aan op eigen gelegenheid rond te wandelen.
12.00 uur	Vertrek naar het centrum van Oudenaarde. Na aankomst kunt u op eigen gelegenheid lunchen in een van de talrijke eetgelegenheden aan en nabij de markt.
14.00 uur	Rondleiding in het stadhuis, gevolgd door een korte stadswandeling met bezoek aan de Sint-Walburgakerk, het Begijnhof en de Onze-Lieve-Vrouwe van Pamelekerk. Gezien de tijdsduur van ongeveer drie uur mag u eventueel tussentijds afhaken om te winkelen of een horeca-etablisement te bezoeken.
18.00 uur	Vertrek uit Oudenaarde.
20.00 uur	Aankomst in Horst.

De kosten voor de excursie bedragen *f* 75,- voor leden en gezinsleden en *f*

80,- voor introducés. Inbegrepen zijn de busreis, de fooi voor de chauffeur, twee koppen koffie of thee met gebak in Nederename, de entrees en de rondleidingen.

Opgave is mogelijk tot 21 september bij de LGOG-secretaris J. Kelleners, Stuksbeemden 16, 5961 LG Horst, tel. (077) 398 5349. Betaling door storting van het verschuldigde bedrag op bankrekening 1236 06 462 van LGOG Kring Horst.

Ename: grensburcht, Benedictijnerabdij en Provinciaal Museum

De eerste archeologische campagne in Ename had plaats tussen 1941 en 1947, toen de abdijskerk werd blootgelegd en onderzoekssleuven in het burchtgebied en bij de kloostergebouwen werden getrokken. In de jaren tachtig en negentig werd de fundering van een enorme donjon ontdekt, die in zijn soort de oudste van Europa bleek te zijn.

Vanaf 974 speelde Ename zestig jaar lang een belangrijke rol in de geschiedenis van Europa. Ename was de belangrijkste van de drie grensburchten langs de grensrivier de Schelde. Na de burcht rezen ook twee kerken uit de grond: de Sint-Salvatorkerk, die later deel zal uitmaken van de abdij, en de Sint-Laurentiuskerk. Beiden lagen buiten de eigenlijke burchtzones. De Laurentiuskerk is vrij intact gebleven en nu één van de best bewaarde vroeg-middeleeuwse kerken van België. Het gebouw bestaat uit een schip met twee koren: een westelijk, vlak afgesloten koor en een oostelijke koortoren met een tweede verdieping.

In zestig jaar tijd nam Ename snel pre-stedelijke allures aan. Dit intense leven werd vrij abrupt afgebroken toen Boudewijn IV, Graaf van Vlaanderen, in 1047 het gebied tussen Schelde en Dender met het bolwerk Ename, definitief veroverde. Strategisch was Ename daarna van geen belang meer. Om de Ottoonse site te demilitariseren liet de graaf er in 1063 door Walbertus, een monnik uit Atrecht, een Benedictijnerabdij optrekken, bovenop een deel van het handelsstadje. Hoe de abdijsgebouwen er de eerste vijfhonderd jaar hebben uitgezien, is niet echt duidelijk, want de abdij is verschillende keren verwoest en herbouwd. In 1795, tijdens de Franse Revolutie, werd de abdij opgedoekt. Drie jaar later werd het complex als 'steengroeve' verkocht aan het Parijse slopersbedrijf. Het abtskwartier werd een paardenstalling, maar het proosdijsgebouw werd omgebouwd tot een kasteeltje, omgeven door mooie tuinen.

De funderingen van de site bleven bewaard en werden in de loop der jaren door grond toegedekt. Tot Dirk Callebaut en zijn metgezellen er hun spade in zetten. Sinds 1982 is Ename één van de grootste opgravingsplaatsen in België. Futuristische technieken worden aangewend op de plaats van de opgravingen zelf. *Ename 974* brengt een confrontatie met het verleden,

waarbij hoogtechnologische 'vensters' de voorbije eeuwen weer tot leven brengen. Het eindresultaat wordt een archeologisch park dat breekt met alle klassieke museologische tradities. Een project van wereldbelang. Dit restauratieproject werd in 1995 door de Europese Commissie erkend als modelproject in het kader van de instandhouding van het architectonisch erfgoed in Europa.

Het Provinciaal Museum t'Ename belicht op een hoogtechnologische manier het dagelijks leven van de Enaamse gemeenschap gedurende duizend jaar. Het verleden wordt er getoond als een puzzel van wetenschappelijk onderzoek en de bezoeker leert hoe hij die in elkaar kan passen. Hij voltooit zelf de puzzel met behulp van moderne technieken. Het museum is op 12 september officieel geopend.

Oudenaarde

Oudenaarde heeft de kunstminnende toerist veel te bieden. Zijn stadhuis in Brabantse laatgotiek behoort met die van Leuven en Brussel tot de mooiste burgerlijke middeleeuwse gebouwen van Vlaanderen. Het interieur bevat waardevolle objecten, schilderijen van de in deze stad geboren Adriaan Brouwer (1605-1638) en een collectie Oudenaardse wandtapijten, 'Verdures' geheten. Tijdens ons bezoek loopt in het stadhuis de tentoonstelling *De Vlaamse Ardennen in de voetsporen van Valerius de Saedeleer* met heel bijzondere landschappen.

Belangrijk op architectonisch en historisch gebied is de Onze-Lieve-Vrouw van Pamelekerk. Ze is bijna tweehonderd jaar jonger dan de Sint-Laurentiuskerk van Ename maar speelde een belangrijke rol in de geschiedenis van de Enaamse abdij in troebele tijden. Met de bouw van de Pamelekerk werd begonnen in 1235 en ze is een perfect voorbeeld van vroege Scheldegotiek, met haar kruisvormig grondplan en sterke benadrukking van de veelhoekige middentoren.

Tussen de O.L.-Vrouw van Pamelekerk en de gothische Sint-Walburgakerk ligt nog een aantrekkelijk begijnhof met mooie barokke toegangspoort. De meeste huisjes dateren uit de zeventiende eeuw.

CURSUS FACETTEN LIMBURGSE KUNSTGESCHIEDENIS

Drie jaar geleden gaf drs. Jos Pouls zijn eerste wintercursus voor LGOG Kring Horst. In vier avonden behandelde hij toen - onder grote belangstelling - hoofdlijnen van de Limburgse kunstgeschiedenis van de negentiende en twintigste eeuw.

In de komende wintercursus, die uit drie avonden zal bestaan, wordt een aantal aspecten uit die cursus uitgediept. De keuze voor de invulling van de avonden hangt samen met het onderzoek dat de heer Pouls verrichtte (en nog verricht) naar met name de katholieke kunst- en cultuurgeschiedenis van Limburg in de twintigste eeuw. Over enkele jaren zal dit leiden tot een proefschrift over de bisschoppelijke bouwcommissie, die - als controlerend orgaan - in de periode 1919 tot 1970 een bepalende factor is geweest voor de ontwikkeling van de kunst in onze provincie. Omdat er vanaf 1919 tot 1960 enkele honderden nieuwe kerken werden gebouwd in Limburg, verdienden veel Limburgse kunstenaars hun brood met religieuze kunst. Het was een drukke tijd voor architecten, glazeniers, wandschilders, beeldhouwers, meubelmakers en kleinkunstenaars. De provincie kende diverse ateliers voor kerkelijke kunst, waarbij overigens opgemerkt moet worden dat het artistieke niveau vaak niet zo hoog was. Het ging om dienende, toegepaste kunst; de boodschap stond centraal, niet vernieuwing of expressie van de kunstenaar. Toch werden er in deze periode diverse interessante en fraaie ensembles geproduceerd.

De eerste cursusavond gaat over een kunstenaar die het afgelopen jaar in meerdere opzichten in het nieuws is geweest: Charles Eyck (1897-1983). In 1997 werden in de provincie diverse tentoonstellingen en manifestaties gehouden vanwege de viering van honderd jaar Charles Eyck. Tot voor kort gold deze in Meerssen geboren glazenier, schilder en beeldhouwer als een van de grote Limburgse artiesten van de twintigste eeuw. Die positie bekleedt hij nu niet meer, met name doordat Eyck zich niet wenste aan te passen aan de moderne kunst van na de oorlog en vanwege zijn enge bindingen met de katholieke kerk. De docent zal het leven, de diversiteit van zijn werk en de voor Eyck fatale waarderingsgeschiedenis behandelen. De avond wordt besloten met het kritisch aan de orde stellen van de voor de kunstenaar zeer negatieve uitkomsten van het Eyck-colloquium van december 1997.

De tweede avond is opgebouwd rondom een aantal artistieke discussies die hebben plaatsgevonden in de bisschoppelijke bouwcommissie tussen 1930

en 1965. In het spanningsveld tussen traditie en modernisering moesten onder meer standpunten worden bepaald over de (te rijk ogende) pastorieën, over kruiswegen (naast die van Wahlwiller werd ook volop gediscussieerd over die van Petran Vermeulen in Venray), Heilig Hart-beelden in de jaren vijftig en zestig en de uiteindelijk geblokkeerde verplaatsing van het grafmonument in de Munsterkerk in Roermond. Op de derde avond tenslotte staat de Limburgse kerkenbouw van de jaren vijftig en zestig centraal. Een belangrijk onderdeel van deze avond zal de moderne Norbertuskerk van Horst worden, een typische jaren zestigkerk en in dat opzicht een breuk met de voorafgaande architectuur vormend. De Norbertuskerk zal worden gerelateerd aan een aantal andere voorbeelden uit de jaren vijftig en zestig in Midden- en Noord-Limburg (Boosten, Peutz).

Uitgangspunt van de avonden zijn door de docent vervaardigde dia's. Er kan geen complete cursusgids worden uitgereikt, maar wel zullen voorafgaand aan de bijeenkomsten tekstpakketjes worden uitgedeeld met nadere informatie over de te behandelen onderwerpen. De cursus zal plaatsvinden op drie woensdagavonden in januari en februari 1999. Nadere gegevens over wijze van inschrijving, kosten en exacte data en tijdstippen volgen in de loop van dit najaar.

Docent drs. Jos Pouls (geboren 1955) is kunsthistoricus en studeerde in 1981 af op een scriptie over de Peelkolonie Griendstveen. Hij is als docent ruim zestien jaar verbonden aan de Fontys-hogeschool in Sittard en aan de Open Universiteit te Heerlen.

STRAATNAAMGEVING

Uit berichten in diverse regionale bladen heeft het bestuur van LGOG Kring Horst opgemaakt dat het gemeentebestuur van Horst het voornemen heeft om een aantal straatnamen nader te expliceren op de betreffende borden. Daarnaast zou het gemeentebestuur in overweging nemen 'derden' te horen over eventuele voorstellen voor nieuwe straatnamen.

De ervaring leert dat veel straatnamen plaatselijk historische achtergronden hebben (toponiemen, historische personen zoals bestuurders, geestelijken etc). Het bestuur van LGOG Kring Horst heeft het college van burgemeester en wethouders bij brief van van 7 juli 1998 in overweging gegeven bij de inventarisatie en selectie van mogelijke straatnamen Kring Horst van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap te betrekken. Dit omdat LGOG Kring Horst zich met name inzet voor al het cultureel erfgoed in Horst (ook oude benamingen) en omdat binnen de gelederen van het LGOG een grote hoeveelheid historische kennis is samengebracht.

SINT-ANNAKAPEL

Op de agenda voor de Horster gemeenteraadsvergadering van juli stond onder meer een beraadslaging over plannen rond de Sint-Annakapel (Sint-Annaweg 30). Naar aanleiding van de beoogde ruimtelijke aanpassingen in de directe omgeving van dit rijksmonument heeft het bestuur van LGOG Kring Horst een brief aan het gemeentebestuur gezonden. Hiermee wilde het bestuur niet alleen uiting geven aan zijn verontrusting, maar ook wijzen op de mogelijkheden die er bestaan om in het verleden gemaakte fouten te herstellen.

In de door het gemeentebestuur van Horst geëntameerde inventarisatie van het historisch waardevolle buitengebied van Horst (T. Pubben, *Van leem naar steen. Horster Historiën 4* (Horst 1993, 254-255), wordt de Sint-Annakapel uitgebreid beschreven. Uit de beschrijving blijkt de cultuurhistorische en de historisch-geografische waarde van het object: de achttiende eeuwse kapel staat op een kunstmatig opgehoogde heuvel. Kapel, heuvel en vier oude lindebomen vormen een waardevol ensemble. Het exacte bouwjaar van de kapel is niet bekend, maar vast staat dat hier al in de zeventiende eeuw Mariaverering heeft plaatsgevonden. Het kapelletje is opgetrokken in schoon metselwerk. Het heeft een met leien gedekt schilddak en een vloer die bestaat uit gebakken rode en blauwe plavuizen. Het interieur is wit gepleisterd. Achter een traliewerk staat een gipsen beeld van de H. Anna met haar dochter Maria.

Het belang van de kapel wordt vergroot door de terp en de aanwezige

beplanting. Uit diverse aanwijzingen blijkt dat de terp mogelijk een complete grafheuvel is, daterend uit het einde van de late steentijd. Waarschijnlijk kunnen in de onmiddellijke omgeving nog diverse archeologische sporen aangetroffen worden. Mochten de bouwplannen die voor dit gebied bestaan tot uitvoering komen, dan zullen die archeologische sporen - overeenkomstig de wettelijke regelingen - voorafgaand aan het bouwrijp maken, moeten worden gedocumenteerd.

Het kapelletje stond oorspronkelijk in een open veld, op een splitsing van twee veldwegen. Door een uitbreiding van het industrieterrein in 1978 is het in de verdrukking geraakt. In een tijd waarin louter economische motieven bepalend waren voor ruimtelijke processen, heeft men toen geen recht gedaan aan het open karakter rond de kapel. Inmiddels is alom het inzicht ontstaan dat ook cultuurhistorische waarden wezenlijke elementen vormen in ons landschap. De beleving hiervan levert voor veel betrokkenen - en niet in het minst de inwoners van een gemeente - een belangrijke bijdrage aan het gevoel ergens 'thuis' te zijn. Met andere woorden, cultureel erfgoed draagt bij aan de identiteit en het welbevinden van mensen die een gezamenlijke band hebben.

Nu het industriegebied blijkens de plannen de eerstkomende tijd wederom op de schop gaat, is het noodzakelijk te waken voor verdere aantasting door nieuwe ingrepen rond de kapel. Daarnaast bestaat nu de kans om de eenzijdige inzichten van twintig jaar geleden aan te passen aan hedendaagse visies. Het bestuur van LGOG Kring Horst heeft het gemeentebestuur daarom verzocht te voorkomen dat de kapel van nabij geheel wordt ingeklemd door wegen en hekwerken. Ook zou verhinderd moeten worden dat door het beoogde wegvallen van de huidige corridor de kapel slechts zeer moeilijk bereikbaar wordt. Het bestuur heeft de gemeente aangespoord de kansen aan te grijpen om de fouten uit 1978 te herstellen en een zone om de kapel terp te scheppen. Daardoor zouden de ernstige ruimtelijke verstoring en de visuele vervuiling nog slechts historie zijn. Ook de Stichting Veldkruisen en -kapellen heeft in een brief aan het gemeentebestuur haar verontrusting geuit over de toekomst van de Sint-Annakapel. De brieven van LGOG en Stichting Veldkruisen en -kapellen hebben er inmiddels toe geleid dat er in september overleg zal plaatsvinden tussen vertegenwoordigers van deze beide instellingen en de gemeente Horst. Over het verloop hiervan kunt u in het volgende nummer van *INFO LGOG* lezen.

ENQUETE 1998

In het voorjaar van 1998 heeft het bestuur van LGOG Kring Horst de leden een aantal vragen voorgelegd. Het bestuur wilde graag inzicht krijgen in de interesses van de leden en de beoordeling door de leden van de activiteiten van onze kring. Een kwart van onze leden heeft de moeite genomen de vragen te beantwoorden en terug te zenden, waarvoor wij hen hartelijk danken. Zoals afgesproken, maken wij de resultaten van de enquête in dit nummer van *INFO LGOG* bekend. Inmiddels is de enquête in het bestuur besproken en zijn de eerste stappen gezet om uitvoering te geven aan de uitkomsten ervan.

De **interesses** van de leden voor de verschillende periodes van de geschiedenis zijn vrijwel gelijk verdeeld, van prehistorie tot moderne tijd. Bij de vraag naar de onderwerpen die het meest boeien springen schilderkunst, archeologie, architectuur en sociaal-economische geschiedenis eruit. Bijna unaniem blijken de leden streekgeschiedenis en Limburgse geschiedenis het meest aansprekend te vinden. Algemene geschiedenis en vaderlandse geschiedenis scoren beduidend minder.

Het aantal **lezingen** wordt als voldoende ervaren. De kwaliteit van de sprekers wordt ex aequo als "goed" en "voldoende" beoordeeld. Voor het bestuur een uitdaging om de voldoende om te buigen in goed! Dit laatste geldt ook voor de thema's van de lezingen die als "voldoende afwisselend" worden ervaren in plaats van "goed gekozen, interessant".

Een zeer ruime meerderheid van de leden vindt de maandagavond de meest geschikte avond voor de lezingen. Het bestuur heeft daarom voor handhaving van de maandagavond besloten. Omdat nagenoeg iedereen tevreden is over het tijdstip van aanvang (20.00 uur) zal ook hierin geen verandering komen.

De leden geven aan dat zij tevreden zijn over de **excursies** voor wat betreft reisduur en afstand. De leden kiezen per excursie vooral voor diversiteit: men ziet graag meerdere thema's aan de orde komen. Opvallend is de voorkeur voor kastelenbezoek. Er is geen duidelijke voorkeur voor een bepaald onderwerp: archeologie, kunstgeschiedenis, architectuur, algemene geschiedenis en geschiedenis van de te bezoeken streek scoren nagenoeg allemaal even hoog. Slechts krijgsgeschiedenis is wat minder in trek.

Bij de laatste excursies was geen gezamenlijke maaltijd inbegrepen, waardoor de kosten lager waren. De ene helft van de leden vindt dit een

verbetering, de andere helft heeft liever een excursie inclusief maaltijd, ook al zijn de kosten dan hoger. Voor het bestuur was dit aanleiding om tijdens de voorjaarsexcursie een keuze tussen beide mogelijkheden te bieden: de deelnemers konden zich toen in de bus nog opgeven voor een maaltijd. De kleine excursies worden als een goed initiatief gewaardeerd. Het aantal van twee kleine excursies per jaar acht men bijna unaniem voldoende. Verder is men in het algemeen tevreden over de bestemming en wordt de zondag de meest geschikte dag geacht.

Een meerdaagse excursie in het kader van het 25-jarig jubileum van LGOG Kring Horst blijkt de leden aan te spreken. Het bestuur ziet hierin voldoende grond om de voorbereidingen voor deze excursie voort te zetten.

Enkele leden hebben aangegeven dat zij een actievere rol willen spelen binnen de Kring Horst. Zij zijn intussen benaderd door leden van het bestuur. Sommige van hen hebben zelfs in de afgelopen tijd reeds hun steentje bijgedragen; anderen zullen dat in de komende tijd gaan doen.

Mocht u de enquête niet ingevuld hebben, maar hebt u wel suggesties ten aanzien van activiteiten of wilt u een actievere rol spelen binnen de kring, neemt u gerust contact op met een van de bestuursleden. Samen kunnen wij zorgen voor een bloeiende Kring Horst.

Jacques Kelleners,
secretaris LGOG Kring Horst

HEM HESEN: VAN JACOB MERLOSTRAAT TOT WISCONSIN

Waar de WAO al niet goed voor kan zijn. Toen verwarmingsmonteur Herman ("Hem") Hesen (66) in 1986 in de WAO terecht kwam, kreeg hij ineens de beschikking over een zee van vrije tijd. In onderstaande monoloog vertelt hij dat hij daardoor plotseling de gelegenheid kreeg om "iets" te gaan doen met zijn tot op dat moment sluimerende belangstelling voor de geschiedenis van dorp en streek.

"Ik ben geboren en opgegroeid in de Jacob Merlostraat. Die zag er toen heel anders uit dan tegenwoordig. Tussen Herstraat en Meterikseweg is aan beide zijden van de weg bijna alle oorspronkelijke bebouwing verdwenen. Van de beeldbepalende panden is eigenlijk alleen Het Groenewoud blijven staan. Wij woonden ongeveer op de plaats waar tot voor kort de parkeerplaats van de Rabobank lag, in de buurt van de molen van Beuysen. Mijn vader was van huis uit tuinder, maar we hadden ook een winkel met porselein, beelden en speelgoed. Tot 1975 zijn mijn ouders aan de Jacob Merlostraat blijven wonen. Toen moest het huis verdwijnen omdat de bank ruimte nodig had voor een parkeerplaats.

Mijn vader werd "Trómme Leike" genoemd. Waar die bijnaam vandaan kwam? Dat is een ingewikkeld verhaal. Mijn moeder, Petronella Janssen, werd opgevoed door een tante van mijn grootmoeder, Antonetta Michiels. Zij was huishoudster bij de familie Trommar. De eerste Trommar had zich al in 1768 in Horst gevestigd. Hij was klokkenmaker. Zijn zoons en kleinzoons maakten staande klokken en repareerden en verkochten horloges en wekkers. In 1908 stierf de laatste Trommar, Peter Anton, kinderloos. Mijn moeder en haar tante bleven in het huis van Trommar wonen. Toen dat omstreeks 1910 afbrandde, bouwde tante een nieuwe woning. In de volksmond bleef dit "het huis van Trommar". Toen mijn vader - Leonard Hesen - in 1920 trouwde met mijn moeder, gingen ze in "het huis van Trommar" wonen en werd hij automatisch "Trómme Leike".

Ik heb me altijd wel geïnteresseerd voor wat er in het verleden hier in de buurt gebeurd was en ook rommelde ik graag in de boeken uit de erfenis van Trommar. Dat was een geweldige verzameling. Boven op zolder lagen hele kisten vol boeken. Bijbels, geschiedkundige boeken, kerkboeken, aardrijkskundige boeken, schoolboeken, boeken over klokken, noem maar op. Vaak al eeuwen oud. In tegenstelling tot mijn broers en zusters vond ik het altijd heerlijk om tussen die spullen te neuzen. Jammergenoeg is een deel van die collectie tijdens de oorlog verloren gegaan. Bij een bombardement werd het dak van ons huis flink beschadigd. Regen en wind kregen vrij spel en dat bleek uiteindelijk funest. Bovendien waren veel boeken aangevreten

door ratten. Toch is er ook nog veel bewaard gebleven. Bij het overlijden van mijn ouders zijn de boeken onder broers en zusters verdeeld. Hoewel ik dus van jongs af aan wel geboeid was door het verleden, had ik nooit de behoefte - en trouwens ook niet de tijd - om zelf allerlei dingen uit te gaan zoeken. Dat is eigenlijk pas gekomen toen ik in de WAO kwam. Ik was altijd verwarmingsmonteur bij de Hocon geweest en moest mijn leven nu ineens heel anders gaan invullen. Ik ben toen begonnen met het verzamelen van allerlei gegevens over de Jacob Merlostraat. Daar was ik immers geboren en had ik jarenlang gewoond. Van ieder huis aan de Jacob Merlostraat ben ik nagegaan wie er gewoond had. Alles wat met de Jacob Merlostraat en zijn bewoners te maken had, ben ik gaan verzamelen: foto's, bidprentjes, krantenberichten, persoonlijke documenten en noem maar op. Dat zit nu allemaal in twee albums. Als ik van tevoren weet dat er iets afgebroken wordt, maak ik nog steeds foto's. En als er iemand overlijdt die op de Jacob Merlostraat gewoond heeft, probeer ik zijn of haar bidprentje te krijgen.

Op een gegeven moment was ik weer eens bij mijn huisarts, dokter Holthuis. We raakten aan de praat over vroeger. Ik vertelde hem dat ik alles over het verleden van de Jacob Merlostraat verzamelde. Toen hij dat zo hoorde, spoorde hij mij aan om eens in de Oudheidkamer te gaan kijken en lid te worden van het LGOG. Maar eigenlijk trok ik daar niet zo heel hard aan. LGOG, Oudheidkamer ... dat was toch meer iets voor dokters en leraren, dacht ik.

Uiteindelijk heb ik toch de stoute schoenen aangetrokken en ben naar de Oudheidkamer gegaan. Daar ontdekte ik weer allerlei nieuwe dingen. Ik ben me toen eerst gaan bezighouden met de stamboom van de familie Hesens. Daarmee ben ik inmiddels gevorderd tot begin achttiende eeuw. Bij een zekere Petrus Hesens loop ik vast omdat hij laat trouwde, maar één zoon kreeg en de peter en meter en getuigen bij het huwelijk geen Hesens heten. Daardoor wordt het moeilijk om de ouders van Petrus Hesens te vinden. Voor zover ik kan nagaan is de familie Hesens oorspronkelijk afkomstig uit Venray. Na het overlijden van Petrus Hesens omstreeks 1747 is zijn vrouw Elizabeth Theunissen met hun zoon Joannes naar Horst verhuisd. Elizabeth hertrouwde met Jacob Jacobs, weduwnaar van Maria Onkels. Overigens zijn nagenoeg alle Hesens uit Horst en Sevenum (ook de Heesens's) uiteindelijk familie van elkaar. Eén van de leuke dingen van het onderzoek naar de familie Hesens is dat ik daardoor via een oproep in een genealogisch tijdschrift in contact ben gekomen met een heel ver familielid uit Kewaunee in de staat Wisconsin in de Verenigde Staten. Zonder dat ik haar, Anne Marie Hesens, ooit gezien heb, wisselen we nu al jarenlang per brief gegevens uit over de familie Hesens. Martin Verhaegh uit America vertaalt de

brieven die ik haar schrijf voor mij in het Engels, want zij is het Nederlands niet meer machtig. Eén van de voorvaders van Anne Marie is in 1873 vanuit Horst naar Greenbay in Wisconsin geëmigreerd.

Door het stamboomonderzoek raakte ik vertrouwd met archieven. In het begin ben je daar natuurlijk wel een beetje huiverig voor, je weet absoluut niet hoe het er daar aan toe gaat. De eerste keer is het vaak moeilijk om er je weg te vinden. Ik weet nog goed dat ik voor het eerst in het archief hier op het gemeentehuis kwam. Ik wist absoluut niet waar ik wat moest zoeken. Maar na verloop van tijd raak je vertrouwd en word je snel wegwijs.

De afgelopen jaren heb ik me onder andere beziggehouden met genealogisch onderzoek naar de familie Trommar, de familie Van Rens (grootmoeder van vaderszijde) en de familie Coenen (grootmoeder van moederszijde). Met de familie Coenen ben ik nog steeds bezig. Binnenkort ga ik bijvoorbeeld een keer naar het kerkhof in Kevelaer want daar zou een Coenen begraven moeten liggen. En laatst heb ik in Liessel een hele middag zitten praten met verre familieleden. Stukje bij beetje boek je dan vooruitgang. Soms zit je een hele middag te werken en vind je helemaal niets en een volgende keer heb je binnen twee minuten een belangrijke aanwijzing.

Ooit heb ik eens een cursus oud schrift gevolgd, maar voor de rest heb ik me alles zelf eigen gemaakt. Intussen ben ik zo bedreven dat ik andere mensen verder kan helpen. Pas nog zat er in de Oudheidkamer een echtpaar uit Zwolle dat bezig was met de familie Coppers. Ik heb hen toen beloofd om verder te zoeken en hen de resultaten op te sturen. Waarom? Ik vind het gewoon leuk om te doen en je doet andere mensen een plezier. Zo zijn er ook veel mensen die er profijt van hebben dat ik - oorspronkelijk voor mijn eigen genealogisch onderzoek - een index heb gemaakt van alle namen van personen en boerderijen die voorkomen in de overdrachten van de Horster schepenbank. Twee winters ben ik daar avond aan avond mee bezig geweest. Gom van Strien, een andere amateur-genealoog, heeft later alles in de computer gezet en het mooi ingebonden. Die index staat nu in de Oudheidkamer.

Ik behoorde ook tot het groepje mensen dat kranten las voor Loe Derix, voor *Oud Horst in het nieuws*. Jarenlang hebben we dat met een man of tien gedaan. Wat een heerlijke tijd was dat! De dinsdag was toen de mooiste dag van de week. Die dag verliep altijd volgens een vast patroon: 's morgens naar de Oudheidkamer voor mijn eigen genealogisch onderzoek en 's middags naar het archief in Venlo om oude kranten te lezen. Wat daar nu eigenlijk zo leuk aan was? Je ontdekte steeds weer iets nieuws. Niet alleen over Horst, maar over de vreemdste zaken. Als iemand een bijzonder krantenbericht gevonden had, dan was het "Moet je eens horen ..." en dan

werd het helemaal voorgelezen. Van mij had Loe nog jarenlang door mogen gaan!

Echte plannen voor toekomstig onderzoek heb ik nog niet. Vaak is het ook een kwestie van toeval. Op de Oudheidkamer kom je iemand tegen die iets zoekt, je helpt hem en vaak kom je dan zelf ook weer iets tegen waar je meer van wilt weten. Ooit zou ik nog wel eens willen uitzoeken waar Horster bijnamen en namen van oude boerderijen vandaan komen. Bij het transcriberen van de overdrachten van de schepenbank ben ik zoveel namen van boerderijen tegen gekomen. Eigenlijk wil je dan van allemaal weten waar ze gelegen hebben, wie er gewoond hebben, wat die mensen deden enzovoort.

Nee, een opvolger binnen mijn gezin heb ik niet. Mijn vrouw en kinderen volgen met belangstelling wat ik doe, maar om zelf ook met zoiets te beginnen, dat zien ze niet zitten. Dat vind ik wel jammer, want het is een schitterende hobby. Maar wat niet is, kan natuurlijk altijd nog komen: zelf ben ik me ook pas op latere leeftijd echt voor het verleden gaan interesseren."

Wim Moorman

STICHTING GESCHIEDENIS MELDERSLO

Beginjaren

De Stichting Geschiedenis Melderslo houdt zich al meer dan 25 jaar bezig met de geschiedenis van Melderslo. Naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van de parochie in 1971 nam een aantal mensen het initiatief om het verleden van Melderslo vast te leggen en te documenteren. Het duurde nog tot 2 april 1973 voordat deze personen zich officieel verenigden in het Comité Geschiedenis Melderslo. Dit hield zich in de eerste jaren voornamelijk bezig met het verzamelen van oude foto's, het op band opnemen van gesprekken en het maken van films over (de geschiedenis van) Melderslo.

Op 21 november 1975 trad het Comité voor het eerst naar buiten met een film- en fototentoonstelling. Tot op dat moment werden alle activiteiten voornamelijk gefinancierd door subsidies (onder meer van Rabobank, tuinbouwvereniging en boerenbond) en enkele incidentele acties. Zo werd een antiekmarkt gehouden en werd huis-aan-huis een tegel verkocht met daarop afbeeldingen van de drie kerken die Melderslo gehad heeft. In 1977 ontstond het idee om polsstokverspringwedstrijden te organiseren ter versterking van de kas. Dit was een schot in de roos. Het Vlasven bleek een bij uitstek geschikte locatie en dit evenement trok duizenden toeschouwers. Tot 1996 bleef de Stichting Geschiedenis Melderslo (zoals het Comité in 1979 ging heten) dit festijn organiseren.

Activiteiten

Het succes van het polsstokspringen betekende dat de werkzaamheden verder konden worden uitgebreid. Statutair luidt de doelstelling van de Stichting: "Het vastleggen van de geschiedenis van het dorp Melderslo in alle facetten en dit kenbaar maken via film, voorstellingen, tentoonstellingen en dergelijke". Aan het verwezenlijken van deze doelstelling werd in de afgelopen jaren hard gewerkt. Zo zette de Stichting zich onder meer met succes in voor het behoud van grafstenen op het kerkhof en voor het behoud van het spoorhuisje aan de Swolgensedijk, de oude school en de (namaak-)kasteelruïne bij het Vlasven. Verder kwam er dankzij de inspanningen van de Stichting Geschiedenis Melderslo een gedenksteen voor de kerk te staan dat aan de Tweede Wereldoorlog herinnert. Bovendien werden regelmatig fototentoonstellingen en filmvoorstellingen georganiseerd over de geschiedenis van Melderslo, of bepaalde aspecten daarvan. De Stichting stond ook aan de wieg van het zo succesvolle streekboerderijmuseum De Locht.

In 1994 werd een boek van bijna tweehonderd bladzijden uitgegeven over

de geschiedenis van Melderslo tot 1971. Tal van aspecten uit het verleden van het pas begin deze eeuw tot dorp uitgegroeide gehucht komen hierin aan de orde: de boerderijen, de bestaansmiddelen, het verenigingsleven, de tweede wereldoorlog, de coöperatieve organisaties, de kerk, het onderwijs et cetera. *Melderslo destijds* werd zowel door de plaatselijke bevolking als door de pers zeer positief ontvangen. Eveneens in 1994 werd in samenwerking met de gemeente Horst een fietsroute door Melderslo in elkaar gezet. Zowel het boek als de fietsroute zijn nog altijd verkrijgbaar, onder meer bij Streekboerderijmuseum De Locht.

Collectie

Toen de Stichting in april 1980 een eigen archiefruimte kreeg in de kelder aan de achterzijde van de kerk, ontstond de mogelijkheid om een soort dorpsarchief op te zetten. Tal van particulieren, verenigingen en instanties stonden hun archieven - al dan niet in bruikleen - af. Door twee medewerkers die aan het begin van de jaren tachtig in het kader van een gemeentelijke subsidieregeling voor de Stichting werkzaam waren, werd een rubricerings- en archiveringssysteem ontworpen. Vanaf het begin van de jaren negentig, toen de Stichting in het kader van de banenpoolregeling opnieuw twee gesubsidieerde medewerkers kreeg, worden alle archiefstukken in de computer ingevoerd, volgens een eigen ordening. In de archiefruimte is een aantal verzamelingen ondergebracht dat betrekking heeft op (de geschiedenis van) Melderslo. Het grootste deel van de collectie heeft de benaming "archieven". Hieronder worden verstaan: daadwerkelijke archieven (bijvoorbeeld van verenigingen, de school en de dorpsraad), schaduwarchieven (kopieën uit andere archieven, zoals het parochiearchief en het gemeentearchief van Horst), boeken en periodieken (waaronder het dorpsblad *De Kwaker*), kaarten en krantenknipsels. Daarnaast is er een grote audiovisuele collectie die bestaat uit foto's, dia's, negatieven, films en video- en geluidsbanden. Tenslotte is er een grote verzameling bidprentjes van mensen die in Melderslo geleefd hebben.

Werkzaamheden

Momenteel zijn tien mensen actief binnen de Stichting Geschiedenis Melderslo. Zij maken allemaal deel uit van het bestuur. Dit vergadert eenmaal per twee maanden. Er bestaan twee aparte commissies: een foto- en filmgroep en een archiefgroep. De foto- en filmgroep houdt zich onder meer bezig met het beschrijven en monteren van de zeer omvangrijke collectie films. Verder zorgen de leden van deze groep ervoor dat bepaalde festiviteiten en speciale gebeurtenissen in Melderslo worden vastgelegd op foto, film of video.

De archiefgroep probeert nieuwe archieven te verwerven, spoort verenigingen aan om periodiek hun archieven af te staan en ordent de archieven. Deze laatste taak is het meest tijdrovend. Mede daarom is de Stichting op zoek naar vrijwilligers die bereid zijn één of meerdere dagdelen per week archiveringswerkzaamheden te verrichten. Enige ervaring met het werken met een computer zou daarbij van pas komen. Het is niet noodzakelijk dat de betreffende persoon uit Melderslo afkomstig is of bekend is met (de geschiedenis van) Melderslo. Eventuele belangstellenden kunnen zich te allen tijde in verbinding stellen met ondergetekende (tel. 077-3983366).

Toekomst

De komende jaren gaan de werkzaamheden van de foto- en filmgroep en de archiefgroep uiteraard gewoon door. Concrete plannen voor speciale activiteiten in de toekomst zijn er nog niet. Wel bestaat het voornemen om in de eerstkomende jaren een vervolg op *Melderslo destijds* (dat slechts de periode tot 1971 beschrijft) te maken. Ook worden de mogelijkheden van een film over het alledaagse leven in Melderslo bekeken.

Harry Litjens,
voorzitter Stichting Geschiedenis Melderslo

DE PEEL IN DE KLAS

Onder grote belangstelling van de lokale en regionale pers werd 16 april in America en 27 april in Kronenberg het project 'de Peel' op respectievelijk basisschool 'de Wouter' en basisschool 'de Kroever' gepresenteerd. Het Historisch Educatief Platform (een samenwerkingsverband van LGOG met plaatselijke musea en geschied- en heemkundige verenigingen) beleefde daarmee haar tweede succes in het bevorderen van de belangstelling voor regionale geschiedenis bij de jeugd door middel van een project op de basisscholen van de gemeenten Horst en Sevenum. Gestimuleerd door het enthousiasme waarmee het eerste project 'Het kasteel' door de basisscholen werd ontvangen, is het platform aan de slag gegaan met het samenstellen van een leerlingenboekje en een docentenhandleiding rondom het thema 'wonen en werken in de Peel'. In het voorjaar van 1998 werkten ruim vijfhonderd leerlingen op vrijwel alle basisscholen van de gemeenten Horst en Sevenum met veel plezier aan het project. Tijdens de presentaties op 16 en 27 april was vooral dit plezier bij leerlingen duidelijk zichtbaar. Voor de presentaties was een afwisselend programma samengesteld waarin de betrokkenheid van de leerlingen voorop stond. Vol vuur namen de leerlingen deel aan het klasgesprek, met rode oortjes luisterden zij naar het verhaal over de Peelkabouters, met grote ogen aanschouwden zij de peelwerktuigen en de dia's die hen werden getoond en tot slot lieten zij zich ook niet onbetuigd bij het verorberen van een traktatie in stijl: 'het peelturfje'. Ook de beide burgemeesters, de heren Fasol en Gerardts droegen hun steentje bij om de leerlingen het belang te laten inzien van 'de Peel' voor hun woonomgeving.

Aan het succes van dit tweede project ontleent het platform de motivatie momenteel voorbereidingen te treffen voor een derde en een vierde project. Als LGOG, Oudheidkamer en Stichting Gelders Overkwartier in 1999 hun vijftienvijftigjarig bestaan vieren, levert het platform een bijdrage aan het jubileumprogramma met twee projecten voor alle basisscholen in de nieuwe gemeente Horst aan de Maas. De twee projecten die op stapel staan betreffen heraldiek (gemeentewapens) en een kerkepad langs de verschillende kerken waarbij de aandacht met name uitgaat naar de beelden. Ook in deze twee projecten staat een intensieve samenwerking met de basisscholen centraal omdat juist deze samenwerking de doelstelling van het platform blijkt te bevorderen!

Ans Gielen-van Bommel

MUSEA

STREEKMUSEUM STICHTING OUDHEIDKAMER HORST

Van 20 september tot en met 11 oktober is in de Oudheidkamer een gedeelte van de collectie van Horstenaar Jac Philipsen te zien. Philipsen geniet vooral bekendheid als verzamelaar van vallen en uiteraard zal daarvan een selectie te zien zijn. Verder wordt een selectie getoond van zijn verzameling speciale ansichtkaarten en pamfletten die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Peelgebied neerdravden.

Daarna volgt van 18 oktober tot en met 3 januari 1999 de zeer bijzondere tentoonstelling "Russische Metaal Ikonen". Ikonen zijn voorstellingen van de Drievuldigheid, van Christus, de Moeder Gods, engelen en heiligen; voorstellingen ook van de gebeurtenissen uit het Oude en het Nieuwe Testament, uit heiligenlevens en legenden. We kennen ze het beste zoals ze geschilderd zijn op houten panelen, maar ze kunnen ook op glas geschilderd zijn, in half reliëf gebeiteld in hout, ivoor of steen, of gegoten in metaal.

Meer dan museumdirecties zijn het fervente verzamelaars geweest die in het laatste decennium de systematische opsporing en studie van Russische metalen ikonen hebben ingezet en gepromoveerd.

In de Oudheidkamer wordt de Dautzenberg-collectie getoond. Dit is een uit bijna vijfhonderd exemplaren bestaande verzameling van Russische metalen ikonen, persoonlijk verzameld door de heer W. Dautzenberg uit Landgraaf.

Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst

Steenstraat 2, 5961 EV Horst

Telefoon (077) 3986540

Openingstijden: dinsdag van 10.00 uur tot 12.00 uur en op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 uur tot 16.30 uur.

STICHTING BEHEER KUNSTSCHATTEN SINT-LAMBERTUSKERK HORST

De oudste schriftelijke vermelding van de Horster kerk dateert uit 1219. In oktober 1944 werd het gebouw door oorlogshandelingen zo zwaar beschadigd dat men besloot tot afbraak, gevolgd door nieuwbouw. Gelukkig was het grootste deel van de inventaris tijds in veiligheid gebracht.

Ongetwijfeld wordt het belangrijkste deel van de inventaris gevormd door de collectie beeldhouwwerken in hout en steen. Het oudste houten beeld is het zogenaamde 'takkenkruis', dat dateert van voor 1400. Het merendeel van de beelden dateert echter uit de periode 1520-1550 en wordt toegeschreven aan de zogenaamde 'Meester van Elsloo', een beeldhouwersatelier dat waarschijnlijk in Roermond was gevestigd.

Sinds kort is ook een eikenhouten preekstoel te zien. Deze is in de tweede helft van de zeventiende eeuw door Willem Vincent van Wittenhorst aan de parochie geschonken. De preekstoel stond tussen 1916 en augustus van dit jaar achtereenvolgens in kerken in Swolgen en Maastricht.

De belangrijkste stenen monumenten zijn de twaalfde-eeuwse doopvont in Romaanse stijl, tevens het oudste stuk in de kerk, en de vroeg zestiende-eeuwse groep van de Gregoriusmis.

Tot de hoogtepunten van edelsmeedkunst in de kerk behoren een laat-gotische cylindermonstrans, een laat-gotische kelk en een achttiende-eeuwse zonnemonstrans uit Boxmeer.

Stichting Beheer Kunstschatten Sint-Lambertuskerk Horst

Sint-Lambertusplein 16, 5961 LB Horst

Openingstijden: van mei tot oktober op dinsdag van 10.00 tot 12.00 uur en op woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 tot 16.30 uur.

Tussentijdse afspraken, ook voor groepen, kan men maken met P. Roelofs, Stuksbeemden 66a, 5961 LG Horst, telefoon (077) 398 4163.

STREEKBOERDERIJMUSEUM DE LOCHT

Nog tot en met 27 september is in De Locht de tentoonstelling *De Zaaier* te zien. De collectie van Gérard Urselmann uit Enkhuizen vormt de basis van deze expositie. De rij van attributen waar de zaaierende boer op staat afgebeeld, is nagenoeg eindeloos. Behalve deze verzamelitems zijn ook andere voorwerpen te zien die met zaaïen in het algemeen te maken hebben. In de grote gereedschapsschuur staan diverse zaaimachines opgesteld.

Van 4 oktober 1998 tot en met 28 maart 1999 exposeert in De Locht *Dionysos*, het Noord-Limburgse amateurgilde voor wijnmakers, kaasmakers, bierbrouwers en likeurbereiders. *Dionysos* bestaat inmiddels twintig jaar en telt bijna 225 leden. In De Locht wordt op overzichtelijke wijze aandacht geschonken aan vier oude huisambachten (bier brouwen, kaas maken, likeur bereiden en wijn maken). Getoond wordt hoe deze producten, soms al eeuwenlang, thuis vervaardigd werden. Maar ook laat men zien hoe het nu kan, waarbij alle beproefde ervaring is aangevuld met de kennis van de hedendaagse wetenschap en techniek. Bij de vele gebruiksvoorwerpen geven korte en duidelijke teksten verdere uitleg.

De expositie gaat niet alleen in op de geschiedenis van de vier oude ambachten, maar laat ook de twintigjarige geschiedenis van *Dionysos* zien. Zo kan men onder meer het gildenvaandel, gezelschap- en meesterpenningen en het gildententue bekijken.

*Streekboerderij en Nationaal Asperge- en Champignonmuseum De Locht
Koppertweg 5, 5962 AL Horst-Melderslo
Telefoon (077) 398 7320
Email: delocht@tref.nl
Internet: www.tref.nl/horst-sevenum/de-locht
Openingstijden: dinsdag, donderdag en zaterdag van 14.00 tot 17.00 uur.
Groepen op afspraak ook op andere tijden.*

KOPERSLAGERSMUSEUM P. VAN DER BEELE

Na ongeveer een jaar is de nieuwbouw van het Koperslagersmuseum onlangs voltooid. Achter het huidige pand aan de Gasthuisstraat is een nieuwe expositiezaal van honderd vierkante meter gebouwd, waarin de unieke collectie nog beter tot zijn recht zal komen.

De nieuwbouw kan echter nog niet meteen in gebruik worden genomen. Koper is namelijk een vrij gevoelig metaal. Alle verf- en cementluchtjes en veel vocht zorgen vrijwel meteen voor oxydatie. Poetsen heeft dan weinig zin. Men kan alleen wachten, en véél geduld oefenen, tot het binnenklimaat goed is.

Naar alle waarschijnlijkheid wordt in het najaar begonnen met de inrichting van de nieuwbouw. In de loop van 1999 zal dan de officiële (her)opening plaatsvinden.

Tot die tijd zijn belangstellenden nog altijd welkom in het oude, kleine museum. Dit bevat een uitgebreide en unieke verzameling koperslagersgereedschappen vanaf de zeventiende eeuw, zoals speerhaken, tassen en staken. Tevens worden rood- en geelkoperen voorwerpen geëxposeerd. Tot de mooiste aanwinsten van de laatste tijd behoort de grote melkkan die gebruikt is op een hondenkar. Dit is een geelkoperen voorwerp met een prachtige vorm: een mooi bewijs van hoogstaand vakmanschap! Vooral het deksel en de kraan zijn heel bijzonder. Deze melkkan, overigens niet afkomstig uit deze streek, is omstreeks honderd jaar oud.

Nog niet in de vaste opstelling te zien, maar wel reeds gerestaureerd, is een Russische samowar, een toestel om thee te zetten. Deze dateert uit het einde van de vorige eeuw.

Koperslagersmuseum P. van der Beele

Gasthuisstraat 46, 5961 GB Horst

Telefoon (077) 398 5621

Openingstijden: van dinsdag tot en met zaterdag elke middag van 13.00 tot 18.00 uur

MUSEUM BERT COPPUS

Bert Coppus werd in 1932 geboren te Horst. In 1957 studeerde hij met onderscheiding af aan de Jan van Eijck-Academie voor Beeldende Kunsten te Maastricht. Hij ontwikkelde een geheel eigen figuratieve stijl waarin kleuren een belangrijke rol spelen. Zijn belangstelling voor ons natuurlijk milieu brengt hij tot uitdrukking in een niet aflatende stroom van uitbundige, vaak verfijnde landschappen, landschapselementen en stillevenen. Olieverf, tempera aquarel, gouache, ets en mengtechnieken zijn de middelen waarmee hij vormgeeft aan zijn beeldende creativiteit.

Bert Coppus exposeerde onder meer in Maastricht (Jan van Eijck-Academie), Horst (Streekmuseum Oudheidkamer), Nijmegen (Waaggebouw), Hasselt (Provinciaal Museum), Aken (Suermondt Museum), Venlo (Cultureel Centrum, Limburgs Museum), Den Haag (Pulchri Studio's), Heerlen (Stadsschouwburg), Arcen (Kasteeltuinen).

Werken van Bert Coppus bevinden zich in een groot aantal openbare gebouwen, in de vaste collectie van het Limburgs Museum te Venlo en bij particuliere verzamelaars in binnen- en buitenland.

Zijn maatschappelijke en artistieke betrokkenheid bleek in de loop der jaren uit het lidmaatschap van onder andere Kunstkring Kyra, B.B.K. '69 Amsterdam, Stichting Kunst & Cultuur Limburg en de commissie Kunstvoorzieningen van de gemeente Horst. Enkele jaren geleden maakte Bert Coppus van zijn geboortehuis te Horst een museum waarin een uitvoerig overzicht van zijn werk wordt geëxposeerd. Van zijn zelfportret uit 1950 tot watersnoodlandschappen uit 1995 en fijnzinnige composities uit de wereld van flora en fauna. In het museum (entree gratis) is ook documentatie van de schilder aanwezig.

Museum Bert Coppus

Meterikseweg 71, 5961 CV Horst

Telefoon (077) 3981487

Openingstijden: dinsdag van 10.00 tot 17.00 uur en op afspraak

LIMBURGS MUSEUM

Op 20 mei jl. heeft gedeputeerde J. Bronckers de eerste funderingspaal van het nieuwe Limburgs Museum geboord in het Julianapark in Venlo. Naar verwachting zal in december het hoogste punt bereikt worden. In de zomer van volgend jaar is het gebouw waarschijnlijk klaar, waarna nog een jaar nodig is voor de inrichting. In de zomer van het jaar 2000 wordt het museum dan voor het publiek opengesteld.

In het nieuwe museum zal veel gebruik worden gemaakt van hedendaagse communicatiemiddelen, zoals multimedia en interactieve presentaties. Mede om de realisatie hiervan te financieren, is het museum in mei gestart met een sponsorcampagne.

Hoewel het museum aan de Goltziusstraat momenteel gesloten is, zitten de medewerkers bepaald niet stil. Op zes locaties wordt hard gewerkt aan de registratie, conservering en restauratie van de collecties. Dit is noodzakelijk om de voorwerpen op verantwoorde wijze aan het publiek te tonen als straks het nieuwe museum zijn deuren opent.

Ondanks de voorlopige sluiting mag het Limburgs Museum zich nog steeds verheugen in de sympathie van het publiek. Dit blijkt onder meer uit het aanzienlijk aantal nieuwe Vrienden dat zich de voorbije maanden heeft aangemeld. Overigens zijn er sinds kort naast Donateurs, Vrienden, Vriend-begunstigers en Vrienden voor het Leven ook Virtuele Vrienden. Dit zijn aspirant Vrienden die via de website van het Limburgs Museum het museumbulletin *In Uitvoering* meteen na het verschijnen kunnen inzien. Virtuele Vrienden kunnen zich aanmelden per e-mail. Andere categorieën Vrienden kunnen zich behalve per e-mail ook schriftelijk of telefonisch aanmelden.

Limburgs Historisch en Volkskundig Museum

Postbus 1203, 5900 BE Venlo

Telefoon: (077) 3522112

Email: limburgsmuseum@wxs.nl

Internet: <http://www.limburgsmuseum.ab-c.nl>

NIEUWE PUBLICATIES

Verschenen

* W. Moorman en R. van der Heijden, Van dorp naar regio. Voor-geschiedenis en ontstaan van Rabobank Maashorst. Horst 1998. Geïllustreerd. Register. ISBN 90 90 11816 0. Rabobank Maashorst, Postbus 6054, 5960 AB Horst.

In 1995 ontstond Rabobank Maashorst als fusiebank van de Rabobanken van America, Grubbenvorst, Horst, Hegelsom, Melderslo, Meterik en Sevenum. Bij gelegenheid van de ingebruikname van een nieuw centraal kantoor aan de Spoorweg te Horst, verschijnt dit boek waarin de geschiedenis van alle betrokken banken wordt belicht. De rol van deze coöperatieve banken in de sociaal-economische ontwikkelingen van de twintigste eeuw komt aan de orde. Daarmee reikt de betekenis van dit boek verder dan louter een representatieve gelegenhedenuitgave.

Voor de realisering van dit project werd Stichting Het Gelders Overkwartier te Horst om advies gevraagd. De vaste redactie van deze stichting, bestaande uit de heren V. Asselberghs, J. Janssen, J. Schatorjé, Th. van Rensch en G. Verheijen, was bereid als toezichthouder op te treden. In 1995 begon de historicus Wim Moorman, de eerste auteur, met het onderzoek. Gezien de omvang van het project werd medio 1997 de tweede auteur, de historicus Rob van der Heijden, hierbij eveneens betrokken. De onderlinge taakafbakening komt tot uitdrukking in de inhoudsopgave waarin wordt aangegeven voor welke delen van de tekst beiden verantwoordelijk zijn.

De kwaliteit en de kwantiteit van de verslaglegging in de beschikbare bankarchieven was wisselend. Onderwerpen betreffende personeel en beheerders worden in de bronnen slechts marginaal aan de orde gesteld. Dit heeft tot gevolg dat de lezer hierover slechts beperkt wordt geïnformeerd. De auteurs hebben overigens een zo waarheidsgetrouw mogelijke weergave nagestreefd van de historie van de banken verenigd in Rabobank Maashorst. De studie is vergelijkend van opzet. Het notenapparaat is beperkt gehouden, omdat de meeste verwijzingen naar 'bankbronnen' duidelijk uit de tekst blijken. De resterende noten verwijzen in het algemeen naar literatuur en bronnenmateriaal dat elders berust. De opgenomen illustraties geven een beeldrapportage van de diverse banken. Het boek bevat een lijst van voorzitters, kassiers en directeuren van alle banken en een register op personen. Voor de fraaie vormgeving tekent Jeu van Helden.

* Wim Moorman en Gé Peeters (red.), Miskend monument; requiem voor

een kassahuisje. Horst 1998. Geïllustreerd. ISBN 90 90 11469 6. Prijs f 17,50 (excl. verzendkosten). Besteladres: Stichting Kassahuisjes, Meterikseweg 153, 5961 CV Horst.

Een Horster boek dat de nationale en zelfs de internationale pers haalt: daar moet toch iets bijzonders mee aan de hand zijn! Het gaat om een gebouwtje, een oud kassahuisje, op een onvindbare plaats dat bovendien zijn pendant mist. Het staat langs het naamloze fietspad dat de verbinding vormt tussen de Venrayseweg en het Dendron College.

Het kassahuisje herinnert aan een glorieus voetbalverleden. Het roept bij velen - niet alleen binnen Horst maar ook tot soms ver daarbuiten - nostalgische gevoelens op. In de loop van de jaren vijftig en zestig passeerden tienduizenden mensen tegen betaling de twee Horster kassahuisjes om daarna te genieten van wedstrijden op 'leven en dood'. Toen Wittenhorst in 1964 verhuisde naar een nieuw sportpark in de Kasteelse Bossen, werden de op sportpark De Oude Lind behaalde successen nooit meer overtroffen.

Architectonisch waren de huisjes geen hoogstandjes. Maar hoe eenvoudig ook: ze vormden wèl de enige nog resterende verwijzing naar de glorieetijd van het Horster voetbal. Het boekje *Miskend monument; requiem voor een kassahuisje* van Wim Moorman en Gé Peeters is een testament voor verdwenen kassahuisjes in het algemeen en de Horster in het bijzonder. De opbrengst van het boek zal worden besteed aan restauratie van het ene en wederopbouw van het andere kassahuisje.

Intussen zijn de beide voetbalfans gestart met een tweemaal per jaar te verschijnen nieuwsbrief genaamd *De betonnen bal*, naar de bol die vroeger op de punt van het dak van de kassahuisjes lag. In het eerste nummer van dit blad aandacht voor de reacties (regionaal, landelijk en in het buitenland) op het verschijnen van het boek. Verder de afwijzing van het verzoek om het eerder genoemde fietspad een naam te geven die herinnert aan A.Th.Mol, de markante oud-penningmeester van Wittenhorst.

Boek en nieuwsbrief zijn verkrijgbaar op bovenstaand adres.

* Jaaroverzicht 1997. Heemkundevereniging Sevenum. Prijs f 12,50. Secretariaat: Postbus 6876, 5975 ZH Sevenum.

Het tienjarig bestaan van Heemkundevereniging Sevenum (HVS) vindt zijn weerslag in het *Jaaroverzicht 1997*, dat tevens een uitgebreid overzicht geeft van de periode 1986-1997. De eer van het initiatief voor de oprichting komt toe aan Grad van Enckevort, *een vorser in de archivalia* en publicist over allerlei 'Sevenumse zaken'. In het maandblad *Sèrums Krentje* deed hij met succes een oproep voor de oprichtingsbijeenkomst van de Heemkundevereniging Sevenum. Anno 1998 is de HVS met zijn bijna tachtig leden een zeer actieve club. Naargelang ieders interesse kan men kiezen voor samenwerking met één

van de werkgroepen, onder andere: archief, genealogie, dialect, archeologie, dorpseigene, feesten en gebruiken. Op stapel staan twee boeken, over het Sevenums dialect en over de Sevenumse Indiëgangers.

Het jaarboek bevat verder samenvattingen van gehouden lezingen en vijf 'heemkundige bijdragen'. Petran Kerstjens vat samen wat bekend is van prehistorische graven in Op den Bergen. De vondst van vier urnen is bekend waarvan er één in Sevenum en één in Horst is te zien. Blijkens de Sevenumse schattingsrekening van 1750 stond de gemeente in dat jaar bij bijna elk Sevenums huishouden voor gemiddeld zeshonderd gulden in het krijt, gelijk aan de toenmalige waarde van een boerderijtje met een lap grond. De schrijver van het artikel, Piet van Enckevort, merkt hierbij fijntjes op dat dit gegeven bepaald geen teken is van Sevenumse armoede! We weten, aldus Birgitte Verstege, dat de haan van de Sevenumse kerktoeren de naam van zijn maker draagt.

* Romé Fasol, De Peelkabouters van Horst. Illustraties Jan Althuizen. Horst 1998. Prijs f 24,50

De burgemeester van Horst schreef op een lange winteravond een sprookje over peelkabouters. Het werd vervolgens geïllustreerd door Jan Althuizen en tegelijkertijd door Nicolas van Ronckenstein vertaald in zeventien beelden die werden geplaatst in het centrum van Horst. Romé Fasol heeft opnieuw getoond een veelzijdig man te zijn. Zijn welsprekendheid was al bekend, evenals zijn onstuimige promotie van de gemeente die hij leidt. Intussen is gebleken dat zijn sprookje zeker niet in de laatste plaats een uiting is van nieuw promotiebeleid, een toeristisch project. Een bezoek aan het Horster VVV-kantoor maakt dat duidelijk.

Centrale figuur in het sprookje is kabouter Wijsneus. In tegenstelling met de eerste zin *Dit is een verhaal uit een ver verleden* blijkt het sprookje al snel te verwijzen naar onze tijd. De kabouters wonen in de Peel en worden Peelmannekes en Peelvrouwkes genoemd. Ze eten zoete broodjes met champignonpasta en drinken kabouterwijn. De Peelmensen hebben een goede verstandhouding met de Peelmannekes en Peelvrouwkes. De mensen kregen voedzame paddestoelen van de kabouters. Aan die vredigheid kwam een einde toen 'gelukzoekers uit het dorp' jaloers werden op de welvaart van de Peelmensen. De huisjes van de kabouters werden vertrapt. De heer van Horst moest te hulp komen. De Peelmensen gaan overleggen op de Elfenbank. Een kabouter stelt voor te gaan vertrekken uit de Peel, maar daar is bijna iedereen op tegen. Kabouter Wijsneus komt met het verlossende voorstel de kabouterhuisjes dieper onder de grond te gaan bouwen. De grote mensen moeten hun paddestoelen in kwekerijen laten groeien het hele jaar door. De heer van Horst vindt het een goed idee. Hij nodigt de kabouters uit vaak bij de mensen te

komen logeren. Op de pleinen van Horst zullen bronzen paddestoelen worden geplaatst voor de kaboutergasten. Ieder jaar zal er in de herfst een kabouterdag worden gehouden. De als kabouters verklede kinderen krijgen dan zoete broodjes en een vingerhoedje echte kabouterwijn. "Die kabouterdag, ook wel 'Wijsneuzendag' genoemd, wordt nog heden ten dage gevierd." Het fraai uitgegeven sprookje is bedoeld als kinderboek, maar het bevat wel erg veel knipoogjes naar 'de grote mensen'. Misschien vinden ouders het leuker om het hun kinderen voor te lezen.

* F. van der Steen, Th. Duis, J. Naus, J. Fleuren en J. Thijssen, Bestuur en bevolking van Helden door de eeuwen heen. Helden 1998. Geïllustreerd. Uitgever: Gemeente Helden.

De opening van het nieuwe gemeentehuis dit voorjaar was voor het gemeentebestuur van Helden aanleiding om een boek uit te geven dat handelt over de geschiedenis van de gemeente en het besturen ervan.

Hoewel het boek niet pretendeert 'de' geschiedenis van Helden te schetsen, geeft het toch (ook blijkens de annotaties) een goed overzicht van de huidige stand van zaken.

In twaalf hoofdstukken, waarvan acht op naam van de hoofdauteur Frans van der Steen, krijgt de lezer een goed beeld van de groei van de gemeente Helden en het bestuurlijk handelen, in het bijzonder vanaf de achttiende eeuw. J. Fleuren beschrijft in *Van kerkspel tot heerlijkheid Helden* de periode tot 1713 en F. Van der Steen in acht volgende hoofdstukken de tijd tot vandaag. J. Naus onderzocht de rol van het gemeentebestuur op speciaal de economische ontwikkeling in de jaren 1840 tot 1930. Het zorgbeleid en het onderwijs nam J. Thijssen onder de loep. Gemeentearchivaris Theo Duis behandelt de bestuurlijke discussies over de diverse Heldense gemeentehuizen en in zeven bijlagen geeft hij overzichten van alle personen die een gemeentelijke functie vervullen of in het verleden hebben vervuld. De laatste bijlage is een overzicht van de aantallen inwoners en woningen van 1469 tot 1997.

* J.J. Voskuil, Het Bureau 4. Het A.P. Beerta-Instituut. Amsterdam 1998.

Het P.J. Meertens Instituut te Amsterdam is een instelling die volkskunde en dialecten op een wetenschappelijke wijze bestudeert. Men doet dat aan de hand van verschenen publikaties, krantenknipsels, foto's, films, videobanden, geluidsopnamen enzoverder, maar men doet ook zelf onderzoek, bijvoorbeeld aan de hand van vragenlijsten aan medewerkers in het hele land.

Die medewerkers zijn ook belangrijk als men veldonderzoek wil doen. De Meterikse onderwijzeres Nelly Janssen was zo'n medewerkster.

Han Voskuil was tot zijn pensionering als wetenschappelijk medewerker

volkskunde verbonden aan het P.J. Meertens-Instituut te Amsterdam. Hij schreef in die hoedanigheid belangwekkende studies waarvan die over de nageboorte van het paard het meeste aandacht trok. Als onderzoeker maakte hij per trein vele tochten het land door. Hij kwam in de jaren zeventig enkele malen in Horst. Juffrouw (Nelly) Janssen haalde hem dan af van de trein en ging met hem naar bejaarde mensen voor het stellen van zijn vragen. De onderzoeker Voskuil was een aardige man. Jaren later zou dezelfde meneer Voskuil zijn alter ego Maarten Koning die bezoeken aan Horst samenvoegen in zijn zeer omvangrijke autobiografie *Het bureau* en wel in deel 4, pagina's 704-713. De schrijver Voskuil heeft een geheel eigen visie op de werkelijkheid. De bladzijden in het vierde deel gewijd aan Horst-Meterik zijn misschien wel een goed voorbeeld. Namen en feiten lijken overeen te komen met de werkelijkheid. Meester Janssen is inderdaad afkomstig van Ottersum en ook bakker Litjens en boer Steeghs zijn aldaar bekend. Voskuil lijkt een journalistiek verslag te geven, maar je voelt je als lezer niet echt op je gemak. Maarten luistert en laat de anderen praten. Na de begroeting op het station Horst-Sevenum legt juffrouw Janssen de naam van het station uit, ook al heeft meneer Koning - zo deelt de schrijver de lezer mee - daar niet om gevraagd. Citaat: *U zult wel denken waar is nu Horst, en waar is Sevenum? Maar dat zit zo: Horst ligt daar, en Sevenum ligt daar, en waar u hier bent daar heet het Ulftherhoek...* Met de auto brengt ze hem naar de diverse mensen die zij heeft uitgekozen. In de loop van de middag heeft Maarten hoofdpijn gekregen van het luisteren naar al dat gepraat: *Er was nog maar één doel: de middag op de meest eervolle wijze doorkomen.*

Bij het afscheid op het station ziet hij juffrouw Janssen dubbel. *Op dat ogenblik had hij nog maar één doel: hij moest haar kwijt, zo gauw mogelijk, eindelijk alleen zijn!* Als Maarten zegt dat ze wel mag gaan en niet hoeft te wachten tot de trein komt, zodat ze met haar zus de avondboterham kan eten, schrijft hij: *En verdomd, ze deed het!* Maarten spaart zichzelf ook niet. Hij had twee Limburgse vlaaien meegekregen voor thuis. De lezer verneemt, dat hij er vóór Eindhoven al één op had. Jammer dat juffrouw Janssen het niet meer kan lezen. Ze zou heus wel van de droge humor hebben genoten.

BESTUUR LGOG KRING HORST

Voorzitter: De heer drs. J.M.W.C. Schatorjé
Sint Jansstraat 54 , 5964 AD Horst. Telefoon (077) 398 5494

Vice-voorzitter: Mevrouw drs. A.P.M. Gielen-van Bommel
Nieuwenhofweg 5, 5962 NS Horst. Telefoon (0478) 69 1784

Secretaris: De heer J.M.G. Kelleners
Stuksbeemden 16, 5961 LG Horst. Telefoon (077) 398 5349

Penningmeester: De heer C.L.G. Theeuwen
Paulus Potterstraat 26, 5961 AZ Horst. Telefoon (077) 398 3332

Lid: De heer M.H. Cortenbach
Venloseweg 6, 5961 JC Horst. Telefoon (077) 398 1360

Lid: De heer drs. W.J. Moorman
Meterikseweg 153, 5961 CV Horst. Telefoon (077) 398 1606

Lid: De heer J.Th.H. Sleutels
Schoutstraat 14, 5975 XL Sevenum. Telefoon (077) 467 2038

*** Tot slot**

Wist U dat het LGOG-gezinslidmaatschap slechts zeven gulden vijftig kost? Het gezinslid is verder gewoon lid, maar de post ontvangt men slechts eenmaal per adres.

Een briefkaartje aan LGOG, Postbus 83, 6200 AB Maastricht is voldoende om iemand op te geven als gewoon lid of als gezinslid.

Kopij voor de volgende aflevering van *INFO LGOG Kring Horst* (nummer 20, maart 1998) kunt u inzenden tot 1 februari 1999.

St.-Odastraat 80, 5962 AW Horst. Telefoon (077) 398 1717.